

4

Şərqsünaslar baxımından İslam Peyğəmbərinin (s) döyüşləri

Tərlan Seyfullayev¹

Xülasə

Bəzi şərqsünaslar cihadı Məhəmmədin (s) davamçılarını yoxsulluq və səfalətdən qurtarmaq üçün təklif etdiyi bir həll yolu kimi qiymətləndirirlər. Onlar bu şərqsünaslardır; Filip Hitti, Villiam Montgomery Vatt, Dvayt Donaldson, Lene Pul Stanli, Temos Veker Arnold.

Riven Faesten və bir çox şərqsünaslar Peyğəmbərin (s) cihad əmrini Hicazın yeni müsəlmanlarında mövcud olan mübariz və talan ruhuna bir cavab olaraq, qəbul edirlər.

Devid Yum, Humbert, Robert. A. Yum, Robert Marriy, Vilyam Muiyə, Hamfri Peridoks və digər Şərqsünaslar İslam dinini digər dinlərin ardıcılarını əzmək üçün cihad gətirən şiddət dini hesab edirlər.

Bazurs, Robet Bin, Asma Afsaruddin, Papa Benedikt və bəzi Şərqsünaslar, Peyğəmbər (s) və müsəlmanların müharibələrin məqsədi İslam dinini yaymaq olduğuna inanırlar.

Con Deyvin Purt, M. Savari, R. F. Boodli, Rəzəvi Fizer və bəzi Şərqsünaslar, İslamı yaymaq üçün ilk İslam müharibələrinin qaçılmaz olduğuna inanırlar.

Açar sözlər: Quran, Peyğəmbər, İslam, Cihad, Şərqsünas.

Giriş

İnsan, insanlıq duyğusu sayəsində, müharibəni barbar və qeyri-insani bir hərəkət hesab edir. Müharibənin uğursuz və zərərli nəticələrini xatırlayaraq insan ruhunda narahatlıq yaranır, normal şəraitdə müharibəni qınayır, buda insani hissdır. Amma əslində cihadın həqiqətini dərk etsək, müqəddəs mənə bu sözün çiynlərindədir. Fitri bir din olan İslam dini də bu həqiqəti qəbul edir və

1: seyfi14@mail.ru.

müharibəni insan təbiəti baxımından qiymətləndirir və deyir:

﴿كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِتَالُ وَهُوَ كُرْهُ لَكُمْ وَعَسَى أَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا وَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ وَعَسَى أَنْ تُحِبُّوا شَيْئًا وَهُوَ شَرٌّ لَكُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ﴾

Allahın düşmənlərinə qarşı döyüş (cihad) xoşunuza gəlmədiyi halda, sizə vacib edildi. Bəzən xoşlamadığınız bir şey sizin üçün xeyirli, bəzən də xoşladığınız bir şey sizin üçün zərərli ola bilər. (Onu) Allah bilir, siz bilməzsiniz. (Bəqərə surəsi, ayə 216.)

Müharibə həmişə ağıl baxımından pislənilmir və haqsız deyil, adi halda heç bir xalq silahlı mübarizə aparmamalıdır ancaq bəzən bir xalq üçün elə bir vəziyyət ortaya çıxır ki, qəti şəkildə və ağıl hökmü ilə müharibəyə əl atmaqdan başqa çarəsi qalmır. Bu vəziyyətdə müharibə qeyri-insani deyil və hətta onu tərk etmək alçaldılmaqdan başqa bir şey deyil.

Bir cəmiyyətə və ya bir ölkəyə hücum edilərsə, insan, ağıl və təbiət qaydalarına görə cəmiyyətini və hüquqlarını müdafiə etməlidir. Belə bir müharibə ağıl baxımından da vacibdir, eyni zamanda hər canlı varlığın haqqını qorumaq lazımdır.

Heç bir millət, həyatını təhdid edən bir düşmənlə mübarizə aparmaq qüdrətində olduğu təqdirdə müharibəni dayandıra bilməz.

İslam dini də fitri bir dindir. Qanunları da fitri xüsusiyyətlərə söykənir. Buna görə “cihadi” müəyyən şərtlərdə zəruri və vacib sayır.

Ümumiyyətlə, şərqşünasların həzrət Peyğəmbər (s) dövründəki cihadların hədəfləri barədə fikirlərini bir neçə yerə bölmək olar.

Peyğəmbərin (s) müharibələrinin məqsədi Şərqşünaslar baxımından

1. Müsəlmanların həyat və dolanışıqlarını təmin etmək

Bəzi şərqşünaslar cihadı Məhəmmədin (s) davamçılarını yoxsulluq və səfalətdən qurtarmaq üçün təklif etdiyi bir həll yolu kimi qiymətləndirirlər. Bu şərqşünaslar aşağıdakılardır:

1- Filip Hitti;

O, həm dini, həm də iqtisadi amillərin İslamın inkişafında və müsəlmanların qələbələrində rol oynadığına inanır; cənnətə və onun nemətlərinə güclü inam müsəlmanları hərəkətə gətirməyə və inkişaf etdirməyə vadar etdiyi kimi, yoxsulluqdan və quru torpaqlardan qurtulmaq və Səudiyyə Ərəbistanının şimalındakı sulu və gözəl torpaqlara giriş əldə etmək də, onların inkişafında mühüm rol oynadı. (Şoqi, İslam dər zindane ittiham, s. 196.)

2- Villiam Montgomery Vatt;

Qəbilələrə hücum etmək bədəvi ərəb qəbilələri arasında geniş yayılmışdır və ümumiyyətlə bu müharibələrin məqsədi qənimət qazanmaq olduğu üçün daha az adam öldürüldü buna görə də bədəvi ərəbləri üçün bir dəyər idi. Məhəmməd (s) Ərəbistan yarımadasının müxtəlif qəbilələrini birləşdirdikdən

sonra, ömrünün son illərində onların bir-birinə qarşı qəbilə təcavüzünün qarşısını almaq üçün başqa torpaqlara və qəbilələrə hücum planı hazırladı, buda Ömər in xilafəti dövründə, müsəlmanlar ilə Bizans və Sasani orduları arasında nizamlı müharibələrə səbəb oldu. (Munitgemiri Vat, Bərxurde araye müsəlmanan və məsihiyan (təfahumat və sui təfahumat), s. 102.)

3- Dvayt Donaldson;

Şübhə etmirik ki, dini bir fikr yaratmaq ərəbləri geniş qonşu torpaqlarına qarşı hərəkətə gətirmək üçün yetərli idi, lakin hər şeydən əvvəl iqtisadi ehtiyac onları buna cəlb edirdi. (Əqideye şiə, s.18.)

4- Lene Pul Stanli;

İran və Roma imperatorlarının və yaşıl torpaqların, həm də ərəblərin qonşu ölkələri olan Abad şəhərlərinin sərvətlərinin müsəlmanları dəvətlərini yaymaq üçün səfərbər etməsində çox güclü bir amil olduğunu inkar edə bilmərik. (Şoqi, İslam dər zindane ittihad, s. 396.)

5- Temos Veker Arnold;

Ərəblərin qənimət əldə etməkdəki maddiyat tələb etmə ruhu və marağı, onların qələbələrinin arxasında duran əsas amil və əsas qüvvə olmuşdur; çünki ərəblər əzmkar və zəhmətkeş bir xalqdır. Bu xalq aclıq problemindən və yoxsulluqdan xilas olmaq üçün quru səhranı tərk edib yanındakı zəngin və firavan torpaqlara çatmalı idilər. (Şoqi, İslam dər zindane ittihad, s. 397.)

6- İra M. Lapidus;

İra M. Lapidus müsəlmanların qələbəsindəki ən vacib amili qənimət qazanmaq üçün böyük istəklərinin olmasını qeyd edir. O yazır:

Ərəblərin (müsəlmanların) qazandıqları qələbələr ümumiyyətlə qənimət istəmələrinin və müharibə istəklərinin və İslamı dünyaya yaymaq istəklərinin nəticəsi idi. Bu qələbələr də qismən hökumətin hesabladığı siyasətin nəticəsi idi. (Şoqi, İslam dər zindane ittihad, s. 6.)

7- Albert Hourani;

Səudiyyə Ərəbistanı ətrafındakı bölgələrdə İslamı yayan amillər, qənimət qazanmaq və onun yolunda cihada inanmaq olmuşdur. (Tarixu mərdumane ərəb, s. 47-48.)

2. Müsəlmanların döyüşkən ruhunu doydurmaq

Bəzi Şərşünaslar Peyğəmbərin (s) cihad əmrini Hicazın yeni müsəlmanlarında mövcud olan mübariz və talan ruhuna bir cavab olaraq, qəbul edirlər.

1- Riven Faesten (Reuven Firestone) yazır:

Ərəblərin xüsusiyyətlərindən biri də qələbə üçün şiddətli mübarizə aparmaqdır. (Dairətul məarefe Quran Leyden, c.2, s. 208.)

2- İslam Kəmbəric tarixində Peyğəmbərin həyatı ilə bağlı bölmənin müəllifi

yazır:

Cihad köçəri ərəb xalqının vərđiřidi və əslində onar üçün bir idman sayılırdı. İslam dinindən əvvəl bu müharibələrin ən ümumi məqsədi müxalifət qrupları tərəfindən qoyun və dəvələri oğurlamaq idi. (Beriar, Tarixu İslam Kəmberic, s. 81.)

Daha sonra bir sıra ilk İslam müharibələrinə toxunaraq yazır:

Bir çox köçəri insanlar və şəhərlilər qənimət toplama hədəfi kimi siyasi və ya dini olmayan səbəblərdən hökumətə qoşuldular. (Beriar, Tarixu İslam Kəmberic, s. 91.)

O, bu mətləbin ardıca yazır:

Təbii olaraq (Məhəmməd) davamçılarının birlikdə mehriban yaşamalarını istəyirdi. Ancaq ərəblərin gücü daha çox digər qəbilələrə qarşı müharibələrə sərf olduğundan, bu enerjini sərf etmək üçün alternativ bir yol tapılmalı idi. (Yəni əgər Peyğəmbər onları döyüşə cəlb etməsəydi onlar bir yerdə mehriban yaşaya bilməyəcəkdilər və bir-birləri ilə döyüşəcəkdilər, çünki onların gücünü zəiflədən yegan iş müharibə idi, buna görə də Peyğəmbər müharibə edirdi ki, onların döyüşkən ruhlarını təmin etsin).

Bu alternativ yol onsuz da cihad və ya müqəddəs müharibə anlayışına xas idi, əsasən hədəf müharibə və qənimət əldə etmək olmuşdur. Məhəmməd peyğəmbər, cəmiyyətin dağılmasının qarşısını almaq üçün cihad fikrini ortaya qoydu. (Beriar, Tarixu İslam Kəmberic, s. 91.)

3. Qeyri-müsəlmanlara qarşı şiddət

Bəzi Şərqsünaşlar İslam dinini digər dinlərin ardıcılığını əzmək üçün cihad gətirən şiddət dini hesab edirlər.

1- Devid Yum

İngilis filosofu Devid Yum müsəlmanların digər millətlərə qarşı zülm və qan tökmələrini onların irəliləməsində ən vacib amil hesab edir. “Dinin təbii tarixi” mövzusunda olan kitabda dinlərin müqayisəsi bölümündə yazır:

İslam dini əvvəldən çox sərt prinsiplərlə və qan tökməklə başladı. Bu gün atəş bütün dinlərin ardıcıllarının üzərinə düşməsə də, onları müharibə lənətindən və vədindən kənarda qoymur. Müsəlman dininin qurucusu Məhəmməd (s), davamçılarna dünyanı təslim etmələrini və bütün dinləri kökündən kəsib İslamla əvəz etmələrini əmr etdi. Bu müsəlmanlar dinlərini zorla insanlara qəbul etdirirlər və xalqa deyirlər: Müsəlman olun ya da ölin. (Nəzəri, Bərrəsiyi şivehaye təbliğate məsihiyyət ələyhi islam, s. 203.)

2- Robert. A. Yum yazır;

Məhəmməd (s) zalım və döyüşçü idi, müharibəyə göstəriş verdi və qeyri-müsəlmanlara qarşı şiddəti, müdafiə etdi. (Robert. A. Yum, Ədyane zindəye cahan, s. 302, tərcümə: Əbdurrəhim Govahi.)

3- Romalı Humbert deyir:

Onlar (müsəlmanlar) dinlərinə qarşı o qədər ciddi idilər ki, hakimiyyətə gəldikləri hər yerdə, dinlərinə qarşı təbliğ edənləri amansızcasına öldürürdülər. (Nəzəri, Bərrəsiyi şivehayə təbliğatə məsihiyyət ələyi islam, s. 203.)

4- Robert Marriy

O, “İslamın hücumu” kitabında İsanı (ə) böyük bir əxlaq nümunəsi adlandırır və bunun müqabilində İslam Peyğəmbərinin (s) qətl və talan işlətdiyini iddia edir.

5- Vilyam Muiyə;

O, “Məhəmmədin (s) həyatı” adlı kitabında (The life of Mahomet) qərblilərə xəbərdarlıq edərək yazır:

Məhəmmədin qılıncı və Quran, insanların indiyə qədər tanıdığı mədəniyyət, azadlıq və həqiqətin qatı düşmənləridir. (Albert Hurani, İslam və fəlsəfəyə tarix, s. 222.)

6- Hamfri Peridoks;

O, 1697-ci ildə “Mahomet” adlı məşhur kitabında yazır:

Ömrünün (Məhəmmədin) ilk hissəsi Səudiyyə Ərəbistanını idarə edən qəbilə düşüncəsindən doğan cəhalət, şəhvət və şiddət içində keçdi, oğurluq, qətl, talan və namus təcavüzünü gündəlik mədəniyyətinin bir hissəsi olaraq gördü, onun əsas həssas istəkləri şöhrət və şəhvət idi. Bir tərəfdən Ərəb İmperiyasının qurulması, digər tərəfdən çoxlu qadınların evlənmək üçün seçilməsi bu iddianın ən yaxşı sübutudur. Əlbətdə bu hədəfə çatmaq dinin kölgəsi xaricində onun üçün mümkün deyildi, bu səbəbdən də Quranda az surə tapılar ki, onda müharibə və qan tökmək, qadınlardan bu dünyada və o biri dünyada həzz alınması barədə söz açılmasın. (Hampfri Peridoks, Muhəmməd, s. 40.)

4. İslamın yayılması

Bəzi Şərqişünaslar yazırlar, Peyğəmbər (s) və müsəlmanların müharibələrin məqsədi İslam dinini yaymaq olmuşdur.

1- Bazurs yazır:

Cihad dini bir vəzifə olaraq Muhəmmədin (s) tərəfdarlarının hamısının öhdəsinə qoyulmuşdur. İslam dini ümumbəşəri bir din olduğundan, lazım gələrsə, silah qüvvəsi ilə bütün insanlar arasında yayılmalıdır.

2- Robet Bin;

“Müqəddəs Qılınc” kitabında İslamın yayılmasının qılıncdan qaynaqlandığını sübut etməyə çalışır. (Uliverlimən, Dairətul məarifə Quran Leyden, c. 2, s. 427.)

3- Asma Afsaruddin yazır:

İlk qılınc ayəsi Tövbə surəsi ayə 5-dir, döyüş qadağan olunmuş ayların sonunda müşriklərə vuruşa icazə verilir. Bu ayə Peyğəmbər dövrünün

müşriklərinə tətbiq olunur.

Qılının ikinci ayəsi zahirən Kitab əhlinə, yəni Yəhudilərə və Xristianlara ünvanlanmışdır. Ancaq bu dəfə də ayənin diqqətlə oxunması, ayənin bütün Kitab əhlini ifadə etmədiyini və yalnız öz qanunlarına zidd olaraq Allaha və Qiyamət gününə inanmayanlara işarə etdiyini və düşmənçəsinə İslamın yayılmasının qarşısını alanlara aid olur.

Əl-Bəqərə surəsinin 191-192-193 və Mumtəhənə surəsinin 8-ci ayələrinin izahında yazır:

Bu ayələr müharibə etməyi, İslam dininə qarşı çıxanlara, müsəlmanlara zülm edənlərə və davamlı düşmənçilik etmələri ilə şərtləndirir. Müsəlmanlara əmr edilmişdir əgər onlar əzab və əziyyət edərlərsə onlara qarşı mübarizə aparıb və döyüşsünlər, əgər onlar sülh istəsələr onların istəyinə müsbət cavab verilsin. (Uliverlimən, Dairətul məarifə Uliverlimən, məqleye cəng və xoşunət, s. 177.)

4- Papa Benedikt deyir:

Əgər məcburetmə məsələsi olmasaydı, İslam dini əvvəl gündən aradan gedərdi və bu gün onun heç bir izi qalmazdı. (Hendar Yusif, Payanname “Cihad əz didgahe mufəssirane muasir”, s. 120.)

5- Yusif Durrə Həddad yazır:

İslam dininin Məkkədə təbliğ edilməsi dinc yol ilə idi

﴿ادْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحُكْمِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ﴾

(Ya Rəsulum!) İnsanları hikmətlə (Quranla, tutarlı dəlillərlə), gözəl öyüd-nəsihət (moizə) ilə Rəbbinin yoluna (islama) dəvət et. (Nəhl surəsi, ayə 125.)

Ancaq İslam dininin Mədinədə təbliğ edilməsi ordu vasitəsi ilə idi. Məkkədə yeganə hədəf din və tövhid, Mədinədə isə din və ümmət olmuşdur. Yəni dövlətin hədəfi din olmuşdur.

5. İslamı və müsəlmanları müdafiə etmək

Bəzi Şərqsünaslar, İslamı yaymaq üçün ilk İslam müharibələrinin qaçılmaz olduğuna inanırlar. Bu şərqsünaslardan bəzilərini aşağıda qeyd edirik.

1- Con Deyvin Purt:

Həzrət Peyğəmbər (s) və Musanın (ə) ilahi dinlərini təbliğ etmələrini müqayisə edərkən, Peyğəmbər (s) tərəfindən zorla və qılıncla İslamı yaymaq ittihamını rədd edir. Musanın (ə) qanunun qanunvericisi və qanun yayanı olduğunu, İsrail oğullarını Misirdən qurtarmaq üçün gücə və qüdrətə əl atdığını, bunu etməsəydi, şübhəsiz ki, xalqını qurtara bilməyəcəyini qeyd edir. Ancaq bu günə qədər kimsə Musanı (ə) güc və qüdrət axtarışında ittiham etmir. Həzrət Məhəmməd (s), həmçinin Ərəbistan yarımadasının bir neçə qəbiləyə bölünmüş dağınıq icmalarının birliyi üçün, adətən də tez-tez bir-birləri ilə mübarizə edirdilər, onların rəhbəri olaraq hərbi güc istifadə etməkdən başqa çarəsi yox idi. Hər halda, Peyğəmbərin (s) davranışı elə idi ki, onu dünyaya bağlılıq

böhtanından tamamilə uzq edirdi. (Con Davenport, Ozre təqsis be pişgahe Muhəmməd və Quran, s. 15.)

2- M. Savari yazır:

Peyğəmbər heç vaxt döyüşmək istəməyib və bacardığı qədər müharibədən çəkinib. Allah Rəsulu ancaq güclü İslam dili və məntiqi insanların cahil və quru təəssübkeşliyi ucbatından faydalı olmadığı zaman silahlı cihada müraciət edirdi. Tərəfdarları, kafir və yəhudi kimi müxalifətilərin təxribatı səbəbindən siyasi metodlarını davam etdirə bilmirdilər; müxalifləri müsəlmanların şərəf və ləyaqətini təhlükəyə salıqları zaman Peyğəmbər silaha əl atırdı. (M. Savari, Muhəmməd stareye ki dər Məkke derəxşid, s. 4.)

Bu Fransız yazıçı yazır: Hər dövrdə inancı və inamı müdafiə etmək ləyaqətli və arzuolunan işdir. Məhəmməd (s) Allah yolunda və müsəlmanları müdafiə etmək üçün cihad etdi və belə bir vəziyyətdə müharibə insani bir cihadıdır. (Ali İshaq Xoini, İslam əz didgahe daneşməndane cəhan, s. 220.)

3- R. F. Boodli yazır:

Tənqidçilər Məhəmmədi (s) müharibə alovunu yandırdığına görə tənqid edirlər. Bəzi tarixçilər bu cür müharibələri yalnız Məhəmmədin yaratdığını düşünərək bunu çox tənqid edirlər. Bu tarixçilər dünyadakı müharibələrin əsas səbəbinin başqa dinlər olduğunu və bunun İslama xas olmadığını unutmuşlar. Əgər Məhəmməd (s) Tövrətə oxusaydı, ondan iki min il əvvəl Musanın müqəddəs müharibələr apardığını görərdi. Tövrətə biraz daha çox oxusaydı, İsrail padşahlarının öz inanclarını qorumaq üçün ondan daha çox döyüşdükərini görərdi. Həmçinin qədim İbranilərin dini müharibələrə görə dini qanunlar qəbul etdiklərini görərdi ki, bugünkü qanunlarla müqayisə oluna biləcək deyil. Məhəmməd qan tökməyə susamamışdı. O, əsirə cizyə pul verməyi və ya İslamı qəbul etməyi seçməsinə icazə verdi. (Ali İshaq Xoini, İslam əz didgahe daneşməndane cəhan, s. 220.)

4- Rəzəvi Fizer yazır:

Qurani Allah tərəfindən qəbul edən Məhəmməd (s) ilahi bir peyğəmbərdir. O, Allah tərəfindən inancları üçün mübarizə aparmağa təşviq edilmişdir.

Məhəmmədin yürüşləri bir çox İncil kitabında olan peyğəmbərlərinin sınaqlarına bənzəyir. Bu müharibələr, iman gətirənlərə, Məhəmmədin (s) yer üzündəki ilahi qanunları qorumağa çalışan digər peyğəmbərlər kimi, peyğəmbər olduğunu bildirir. (Dairətul məarif quran, məqaleye cəngəha və leşkərkeşiha, c. 2, s. 373.)

Qurana görə İslamdakı cihadın məqsədi və mahiyyəti

Şərqsünaslar, tarixi həqiqətlərin əksinə olaraq və tarixi sənədlər təqdim etmədən, İslamın başlanğıcındakı müharibələrin hədəflərini, müsəlmanların məqsədlərini təhlil etmişlər. Bu ifadələr heç bir şəkildə Qurani-Kərimlə uyğun gəlmir. Məsələyə aydınlıq gətirmək üçün əvvəlcə İslamdakı cihadın

məqsədlərini və mahiyyətini Quran baxımından araşdırırıq.

Cihad İslamı müdafiə etmək planı

Şərqsünasların Peyğəmbərin müharibələrinin məqsədləri barədə dedikləri, Qurani-Kərimin ziddinədir. Qurana görə, erkən İslam müharibələrinin əsas məqsədi İslam və müsəlmanları qorumaq idi. Bəzi şərqsünasların etiraf etdiyi kimi, İslamdakı cihad müdafiə üçün bir qanundur və məsələ insan həyatının ehtiyaclarını müdafiə etməkdir. İslam dini, özünün və davamçılarının həyatı və əsir düşmüş insanların xilasını üçün hərtərəfli bir din olaraq, cihadı gündəmə gətirdi.

Qurani-Kərimdə buyrulur:

Müdafiə olmasaydı, Allaha ibadət və bəndəçilik mərkəzləri məhv olardı.

﴿الَّذِينَ أَخْرَجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ بَعِيرٍ حَقِّ إِلَّا أَنْ يَقُولُوا رَبَّنَا اللَّهُ وَ لَوْ لَا دَفَعُ اللَّهُ النَّاسَ بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ لَهَدَمَتْ

صَوَامِعَ وَ بِيَعٍ وَ صَلَوَاتٍ وَ مَسَاجِدٍ يُذَكَّرُ فِيهَا اسْمُ اللَّهِ كَثِيرًا وَ لَيَنْصُرَنَّ اللَّهُ مَنْ يَنْصُرُهُ إِنَّ اللَّهَ لَقَوِيٌّ عَزِيزٌ﴾

O kəslər ki, haqsız yerə, ancaq “Rəbbimiz Allahdır” dediklərinə görə yurdlarından çıxarıldılar. Əgər Allah insanların bir qismini digər qismi ilə (müşrikləri möminlərlə) dəf etməsəydi, sözsüz ki, içərisində Allahın adı çox zikr olunan soməələr (rahiblərin yaşadığı monastırlar), kilsələr, məbədlər (yəhudi məbədləri) və məscidlər dağılıb gedərdi (darmadağın edilərdi). Allah Ona (öz dininə) yardım edənlərə, şübhəsiz ki, yardım edər. Həqiqətən, Allah yenilməz qüvvət, qüdrət sahibidir! (Həcc surəsi ayə 40.)

İslam dini, ilahi bir məktəb olaraq bütün insanlar üçün dinc və ləyaqətli bir həyat axtarır; bu səbəbdən İslam dininə görə ilk prinsip sülhdür. İslam dini alçaldılmanın və zülmün qəbul edilməsinə qarşı çıxır və haqqa və yalnızlığa laqeydliyi insan ləyaqəti ilə uyğunsuz hesab edir.

Qurana görə cihad İstər İslam cəmiyyətini və istər məzlumların hüquqlarını müdafiə etmək (müdafiə cihadı) istərsə də İslamı təbliğ etmək (ibtidai cihad), hər halda insanlığın hüquqlarını müdafiə etməkdir. Allah Qurani-Kərimdə bir neçə dəfə “cihad” və “mübarizə” sözünü “Allah yolunda” cümləsi ilə xatırlatmışdır.

“Allah yolunda” qeydi cihad və döyüşlərin yalnız Allah üçün olmasına işarə edir. Belə bir hədəf hegemonluq və sərvət toplamaqla uyğun ola bilməz; bu səbəbdən də İslam dininə görə qanunsuz var-dövlət qazanmağı və başqalarını istismar etməyi hədəfləyən hər cür müharibə və çəkişmə, zülm hesab olunur.

Təcavüzkarlığı dəf etmək və haqqı müdafiə etmək məqsədi ilə aparılan müharibə ilahi dinlər və azad millətlər tərəfindən qınanmır, əksinə təriflənir. Bir millət sülh tərəfdarı olduğunu bəhanə edərək təcavüzkarla müqavimət göstərməsə, şübhəsiz ki, dünyanın müdrikləri tərəfindən məhkum ediləcəklər; çünki əslində təslim olmaq və alçalmaqdır. Qurani-Kərimə görə, bu tip müharibə bütün təkallahlı dinlərdə mövcud olubdur və təkə İslam dininə aid deyil. Qurani-Kərimdə oxuyuruq:

﴿وَكَايْنٍ مِنْ نَبِيِّ قَاتَلَ مَعَهُ رَبِّيُونَ كَثِيرٌ فَمَا وَهَنُوا لِمَا أَصَابَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَمَا ضَعُفُوا وَمَا اسْتَكَانُوا وَاللَّهُ يُحِبُّ الصَّابِرِينَ * وَمَا كَانَ قَوْلُهُمْ إِلَّا أَنْ قَالُوا رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَإِسْرَافَنَا فِي أَمْرِنَا وَثَبَّتْ أقدامَنَا وَانصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ * فَآتَاهُمُ اللَّهُ ثَوَابَ الدُّنْيَا وَحُسْنَ ثَوَابِ الْآخِرَةِ وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ﴾

Neçə-neçə peyğəmbər bir yığın allahpərəstlə (Allah adamı ilə) birlikdə (düşməyə qarşı) vuruşmuşlar. Lakin onlar Allah yolunda çəkdikləri müsibətlərə görə nə zəiflik, nə acizlik göstərmiş, nə də (kafirələrə) boyun əymişlər. Allah səbr edənləri sevər! Onların: “Ya Rəbbimiz, günahlarımıza və işlərimizdə həddi aşdığımızı görə bizi bağışla! Qədəmlərimizi möhkəmləndir (düşməyə ilə vuruşda dizimizə qüvvət ver) və kafirlərə qələbə çalmaqda bizə kömək et!” deməkdən başqa sözləri olmamışdır. Nəhayət, Allah onlara həm dünya nemətlərini, həm də ən gözəl axirət nemətini verdi. Allah yaxşı iş görənləri sevər! (Ali İmran surəsi, ayə 146-147-148.)

Başqa bir ayədə oxuyuruq:

﴿فَلَمَّا فَصَلَ طَالُوتُ بِالْجُنُودِ قَالَ إِنَّ اللَّهَ مُبْتَلِيكُمْ بِنَهَرٍ فَمَنْ شَرِبَ مِنْهُ فَلَيْسَ مِنِّي وَمَنْ لَمْ يَطْعَمْهُ فَإِنَّهُ مِنِّي إِلَّا مَنِ اعْتَرَفَ غُرْفَةً بِيَدِهِ فَشَرِبُوا مِنْهُ إِلَّا قَلِيلًا مِنْهُمْ فَلَمَّا جَاوَزَهُ هُوَ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ قَالُوا لَا طَاقَةَ لَنَا الْيَوْمَ بِجَالُوتَ وَجُنُودِهِ قَالَ الَّذِينَ يَظُنُّونَ أَنَّهُمْ مُلَاقُوا اللَّهِ كَمْ مِنْ فِئَةٍ قَلِيلَةٍ غَلَبَتِ فِئَةً كَثِيرَةً بِإِذْنِ اللَّهِ وَاللَّهُ مَعَ الصَّابِرِينَ * وَلَمَّا بَرَزُوا لِجَالُوتَ وَجُنُودِهِ قَالُوا رَبَّنَا أَفْرِغْ عَلَيْنَا صَبْرًا وَثَبَّتْ أقدامَنَا وَانصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ * فَهَزَمُوهُمْ بِإِذْنِ اللَّهِ وَقَتَلَ دَاوُدُ جَالُوتَ وَآتَاهُ اللَّهُ الْمُلْكَ وَالْحِكْمَةَ وَعَلَّمَهُ مِمَّا يَشَاءُ وَلَوْ لَا دَفَعُ اللَّهُ النَّاسَ بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ لَفَسَدَتِ الْأَرْضُ وَلَكِنَّ اللَّهَ ذُو فَضْلٍ عَلَى الْعَالَمِينَ﴾

Talut qoşunu ilə (öz yurdundan, Qüdsdən) ayrıldığı zaman (əsgərlərinə) dedi: “Allah sizi (axar) bir çay vasitəsilə imtahan edəcək. Kim onun suyundan içsə, o məndən (məənə tabe olanlardan) deyildir. Kim ondan dadmasa, dadsa da, bir ovucdan artıq içməsə, o məndəndir!” Lakin onların az bir qismi müstəsna olmaqla, (hamısı) o sudan içdi. O (Talut) və onunla birlikdə olan möminlər (çayı) keçdikdən sonra (düşməyə qoşununu görüb) dedilər: “Bu gün bizim Calut (düşməyə tərəfin hökmdarı) və onun qoşunu ilə vuruşmağa taqətimiz yoxdur!” (İçərilərindən) Allahın rəhmətinə qovuşacaqlarına inanalar isə dedilər: “Neçə dəfə olub ki, az bir dəstə Allahın izni ilə çox bir dəstəyə qalib gəlib! Allah səbr edənlərlədir!” Onlar Calut və əsgərləri ilə qarşılaşdıqları zaman dedilər: “Ey Rəbbimiz, bizə bollu səbr və ayaqlarımıza qüvvət ver! Bizə kafir qövüm üzərində qələbə qazandır!” Nəhayət, onlar Allahın izni (iradəsi və köməyi) ilə Calutu və qoşununu məğlub etdilər. Davud Calutu öldürdü. Allah Davuda həm hökmranlıq, həm də hikmət verdi və ona istədiyini öyrətdi. Əgər Allah insanların bir qismini, digər bir qismi ilə dəf etməsə idi, yer üzü fitnə-fəsada uğrayardı. Lakin Allah bütün aləmlərə qarşı lütfükardır. (Bəqərə surəsi ayə 249-251.)

Qurani-Kərimdə Süleyman peyğəmbərin (ə) dilindən belə buyurulur:

﴿ارْجِعْ إِلَيْهِمْ فَلَنَأْتِيَنَّهُمْ بِجُنُودٍ لَا قِبَلَ لَهُمْ بِهَا وَ لَنُخْرِجَنَّهُمْ مِّنْهَا آدِلَّةً وَ هُمْ صَاغِرُونَ﴾

Onların (Səba əhlinin) yanına qayıt! And olsun ki, (əgər müti olaraq yanına gəlməsələr) gücləri çatmayacaq bir ordu ilə üstlərinə gedib onları öz yurdundan zəlil və xar vəziyyətdə çıxardarıq! (Nəml surəsi ayə 37.)

Misirli yazıçı Abbas İqad yazır:

Müsəlmanlar heç vaxt bir başa güc tətbiq etməyiblər, əvvəl məntiq yolu ilə danışıqlar məntiq qəbul edilmədikdə güc tətbiq ediblər. Müsəlmanlara hücum edilmədikdə, onlar yalnız yaxşılıq ediblər, müsəlmanların Həbəşistan hökuməti ilə münasibətdə olduqları kimi. Ərəbistan yarımadasında müsəlmanlarla ərəb qəbilələri arasında müdafiə xarakterli və ya qoruyucu bir məqsəd xaricində müharibə olmadı. Qılınc hüququ yaşamaq hüququna bərabərdir. İslam harada qılınc tutmağı zəruri edirsə, həyatda haqqı qorumağı tələb edir. İslam iki sözdür: din və sülh. (İqad, Həqaiqul islam və əbatilu xusuməhu, s. 14.)

Cihad haqqında Məsümlərin (ə) hədisləri

Məsümlərdən (ə) cihad və Allah yolunda döyüşmək haqqında, hədis kitablarında çoxlu hədislər yazılmışdır. Onlardan bir neçəsini aşağıda qeyd edirik.

Həzrət Məhəmməd (s) buyurur:

﴿غُدُوْةٌ اَوْ رَوْحَةٌ فِي سَبِيْلِ اللّٰهِ خَيْرٌ مِّنَ الدُّنْيَا وَ مَا فِيْهَا﴾

Allah yolunda bir dəfə cəbhəyə getmək bütün dünyadan və dünyadakından daha yaxşı və yüksəkdir. (Mustədrəkul vəsail, c. 11, s. 14.)

Həzrət Məhəmməd (s) buyurur:

﴿مُقَامٌ اَحَدِكُمْ يَوْمًا فِي سَبِيْلِ اللّٰهِ اَفْضَلُ مِّنْ صَلَاةٍ فِي بَيْتِيْ سَبْعِيْنَ عَامًا﴾

Sizlərdən birinin cihad və Allah yolundakı əzmkarlığı, yetmiş il evində qıldığı namazdan yaxşıdır. (Mustədrəkul vəsail, c. 11, s. 18.)

Həzrət Fatimə (s) buyurur:

جَعَلَ اللّٰهُ الْجِهَادَ عِزًّا لِّلْاِسْلَامِ

Allah cihadı, İslamın şərəf və izzəti üçün təyin etmişdir. (Məclisi, Biharul ənvar, c. 29, s. 233.)

İmam Cəfər Sadiq (ə) buyurur:

مَنْ قُتِلَ فِي سَبِيْلِ اللّٰهِ لَمْ يُعْرِفْهُ اللّٰهُ شَيْئًا مِّنْ سَيِّئَاتِهِ

Kim Allah yolunda şəhid olarsa, Allah onu heç bir günahından xəbərdar etməz. (Amuli, Vəsailu əl-şiə, c. 11, s. 9.)

İmam Əli (ə) buyurur:

الْجِهَادُ عِمَادُ الدِّيْنِ وَ مِنْهَاجُ السُّعْدَاءِ

(Allah yolundakı) cihad dinin sütunu və xöşbəxt insanların parlaq yoludur.

(Təməmi Amudi, Ğurərul hikəm, c. 1, s. 354.)

İmam Əli (ə) buyurur:

لَيْسَ عَنِ الْمَوْتِ مَحِيدٌ وَلَا مَحِيصٌ. مَنْ لَمْ يُقْتَلْ مَاتَ، إِنَّ أَفْضَلَ الْمَوْتِ الْقَتْلُ

Ölümdən qaçış olmaz, öldürülməyən (nəticədə) öləcək, (bəli) ən yaxşı ölüm Allah yolunda öldürülməkdir. (Qumi, Səfinətul bihar, c. 2, s. 553.)

Həzrət Məhəmməd (ə) buyurur:

أَشْرَفُ الْقَتْلِ قَتْلُ الشُّهَدَاءِ

Ən şərəfli ölüm şəhidlərin ölümüdür. (Məclisi, Biharul ənvar, c.77, s.133.)

Həzrət Məhəmməd (s) buyurur:

مَنْ قُتِلَ دُونَ مَالِهِ فَهُوَ شَهِيدٌ وَمَنْ قُتِلَ دُونَ أَهْلِهِ فَهُوَ شَهِيدٌ وَمَنْ قُتِلَ دُونَ دِينِهِ فَهُوَ شَهِيدٌ

Hər kəs malının yolunda ölsə şəhiddir, hər kəs ailəsinin yolunda ölsə şəhiddir və hər kəs dininin yolunda ölsə şəhiddir. (Meşkini, Məvaizu ədədiyyə, s. 6.)

Cihadın müdafiə olmasının Quran baxımından dəlilləri

Qurani-Kərimə görə İslam dini insan haqlarını, müsəlmanları və İslam dinini qorumaq üçün cihad məsələsini gündəmə gətirdi. Onlardan ən əhəmiyyətli bunlardır:

1- Hərbi qüvvə və texnikanın məhdud olması;

Qurani-Kərim hərbi qüvvələrin və döyüş texnikalarının gücləndirilməsini müəyyən hədlərlə məhdudlaşdırmışdır.

﴿وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَمِنْ رِبَاطِ الْحَيْلِ تُرْهَبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللَّهِ وَعَدُوَّكُمْ وَآخِرِينَ مِنْ دُونِهِمْ

لَا تَعْلَمُونَهُمُ اللَّهُ يَعْلَمُهُمْ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ شَيْءٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ يُوَفَّ إِلَيْكُمْ وَأَنْتُمْ لَا تَظْلَمُونَ﴾

Allahın düşməni və öz düşməninizi, onlardan başqa sizin bilmədiyiniz, lakin Allahın bildiyi düşmənləri qorxutmaq üçün kafirlərə qarşı bacardığınız qədər qüvvə və döyüş atları tədarük edin. Allah yolunda nə xərcləsəniz, onun əvəzi artıqlaması ilə ödənilər və sizə heç bir haqsızlıq edilməz! (Ənfal surəsi, ayə 60.)

Bu ayəyə görə, silah təmin etmək və müharibə gücünü artırmaqda məqsəd İslam hökuməti və ya müsəlmanların dünya xalqlarını yox etmək və yaşayış yerlərini və torpaqlarını dağıtmaq deyil. Başqalarının torpaqlarını və mallarını ələ keçirmək və məqsədi dünyaya köləlik və müstəmləkəçilik yaymaq deyil, məqsəd bu vasitələrlə Allahın düşməni və öz düşməni qorxutmaqdır ki, müsəlmanların əmlak və canına tamah salmasınlar.

2- Qeyri-təcavüzkarlarla müharibənin qadağan edilməsi;

Qurani-Kərim bir neçə ayədə kafirlərə qarşı cihad əmrini müsəlmanlarla vuruşanlara məhdudlaşdırır.

﴿وَقَاتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ الَّذِينَ يُقَاتِلُونَكُمْ وَلَا تَعْتَدُوا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ﴾

Sizinlə vuruşanlarla siz də Allah yolunda vuruşun, lakin həddən kənara çıxmayın. Allah həddi aşanları sevməz! (Bəqərə surəsi, ayə 190.)

Bu ayədəki “Allah yolunda” ifadəsi İslam müharibələrinin əsas məqsədini, İslamın məntiqindəki müharibənin heç vaxt intiqam, ölkənin genişlənməsi, qənimət qazanmaq və başqalarının torpaqlarını işğal etmək üçün olmadığını açıqlayır. İslam dini bütün bunları qınayır və buyurur: Silah götürüb cihad etmək yalnız Allah yolundadır və ilahi qanunları yaymaq, tövhid və ədaləti təbliğ etmək, həqiqəti müdafiə etmək, zülmü və fəsadı aradan qaldırmaqdır.

İslam müharibələrini dünyadakı bütün müharibələrdən fərqləndirən qeyd olunanlardır. Eyni hədəf müharibənin bütün gedişatına təsir edir və müharibənin miqdarı və keyfiyyəti, silah növü, məhbuslarla rəftar üsulu “Allah yolunda” və “Allah üçün” rənginə boyanır.

Başqa bir ayədə oxuyuruq:

﴿إِلَّا الَّذِينَ يَصِلُونَ إِلَى قَوْمٍ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ مِيثَاقٌ أَوْ جَاؤُكُمْ حَصِرَتْ صُدُورُهُمْ أَنْ يُقَاتِلُوكُمْ أَوْ يُقَاتِلُوا قَوْمَهُمْ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَسَلَّطَهُمْ عَلَيْكُمْ فَلَقَاتِلُوكُمْ فَإِنِ اعْتَرَلُوكُمْ فَلَمَّ يُقَاتِلُوكُمْ وَالْقَوَا إِلَيْكُمْ السَّلَامَ فَمَا جَعَلَ اللَّهُ لَكُمْ عَلَيْهِمْ سَبِيلًا﴾

Ancaq sizinlə aralarında əhd olan bir tayfaya sığınanlar, yaxud sizinlə və ya öz qövmlərilə vuruşmaqdan ürəkləri sıxılaraq sizin yanınıza gələn şəxslər müstəsna. Əgər Allah istəsəydi, onları sizin üstünüzə qaldırardı və onlar da sizinlə vuruşardılar. Əgər onlar sizdən aralanıb bir tərəfə çəkilsələr və sizinlə vuruşmayıb sülh təklif etsələr, o zaman Allah sizin üçün onların əleyhinə çıxmağa heç bir yol qoymaz. (Nisa surəsi, ayə 90.)

Başqa bir ayədə oxuyuruq:

﴿وَإِن جَنَحُوا لِلسَّلَامِ فَاجْنَحْ لَهَا وَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ﴾

Əgər onlar sülhə meyl etsələr, sən də sülhə meyl et və Allaha bel bağla. Həqiqətən, O eşidəndir, biləndir! (Ənfal surəsi, ayə 61.)

3-Düşmən olmayan kafirlər və müşriklərlə dinc yaşamaq;

Cihadın Quran baxımından müdafiə xarakterinin səbəblərindən biri də düşmən olmayan kitab əhli və müşriklərlə dinc yaşamağın zəruriliyidir. İslam dininə görə qeyri-müsəlmanlar üç qrupa ayrılır: kitab əhli, əhd-peyman bağlayan müşriklər və müharibə əhli. İslam dini ilk iki qrupla dinc yaşamağı tövsiyə edir və yalnız müxalif və müharibə edən qruplarla qarşı mübarizə etməyi əmr edir. Buna görə, müsəlmanları döyüşə çağıran ayə və hədislərin çoxu müsəlmanlarla döyüşənlərə aiddir.

Qurani-Kərimdə buyurulur:

﴿لَا يَنْهَاكُمُ اللَّهُ عَنِ الَّذِينَ لَمْ يُقَاتِلُوكُمْ فِي الدِّينِ وَلَمْ يُخْرِجُوكُمْ مِنْ دِيَارِكُمْ أَنْ تَبَرُّوهُمْ وَتُقْسِطُوا إِلَيْهِمْ إِنَّ

اللَّهُ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ * إِنَّمَا يَنْهَاكُمُ اللَّهُ عَنِ الَّذِينَ قَاتَلُوكُمْ فِي الدِّينِ وَأَخْرَجُوكُم مِّن دِيَارِكُمْ وَظَاهَرُوا عَلَىٰ إِخْرَاجِكُمْ أَنْ تَوَلَّوهُمْ وَمَن يَتَوَلَّهُمْ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ ﴿٨٩﴾

Allah din yolunda sizinlə vuruşmayan və sizi yurduvuzdan çıxartmayan kimsələrə yaxşılıq etməyi və onlarla ədalətlə rəftar etməyi sizə qadağan etməz. Allah ədalətli olanları sevər! Allah sizə ancaq sizinlə din yolunda vuruşan, sizi yurduvuzdan çıxardan və çıxartmağa kömək edən kimsələrlə dostluq etməyinizi qadağan edər. Onlarla dostluq edənlər əsl zalımlardır! (Mumtəhənə surəsi, ayə 8-9.)

Ayələrdən belə başa düşülür, əgər kafirlər müsəlmanlara qarşı döyüşməyə və ya düşmənçilik etməyə müsəlmanlarda onlarla mehriban olmalıdırlar. Lakin müsəlmanlara qarşı düşmənçilik edərlərsə gərək onlarla əlaqələr kəsilsin və mehriban münasibətlər olmasın.

Qurana əsasən qanuni müharibələr

Həzrət Peyğəmbər (s) müxtəlif Yəhudi və Xristian qrupları ilə sülh müqaviləsi imzaladı. İslam dininə görə birinci prinsip sülhdür və müharibənin qanuni olduğu hallar məhduddur. İndi İslamdakı qanuni müharibələrdən bəhs edirik.

1- Müdafiə olunmaq;

İslam dininə əsasən, müdafiə vacibdir, bəzi hallarda namus, mülk və şəxsi hüquqlar müdafiə olunur; məsələn kimsə qarət və talan etmək üçün başqa bir evə girir belə olan halda onunla mübarizə aparmaq lazımdır. Bəzi hallarda isə bir millətin müstəqilliyinin və şərəfinin qorunmasıdır, ölkələrini qorumaq, ölkənin bütün vətəndaşlarının borcudur.

﴿أَذِنَ لِلَّذِينَ يُقْتَلُونَ بِأَنَّهُمْ ظَلَمُوا وَإِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ نَصْرِهِمْ لَقَدِيرٌ﴾

Zülmə məruz qaldıqlarına görə vuruşanlara izin verilmişdir (döyüşüb torpaqlarını, mallarını, haqlarını və... alsınlar). Allah onlara kömək etməyə, əlbəttə, qadirdir! (Həc surəsi, ayə 39.)

2- Müşriklər və müharibə edən kafirlərə qarşı mübarizə;

Güzeştə getmək istəməyən və İslam cəmiyyətində sülh və əmin-amanlığın bərqərar olmasına yönəlmiş hər hansı bir razılaşmanı qəbul etmək istəməyən, İslam sisteminə və İslam təlimlərinin yayılmasına müqavimət göstərmək istəyən müşriklər və kitab əhlinə qarşı müharibə etmək qanuni işdir.

Uca Allah buyurur:

﴿وَقَاتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ الَّذِينَ يُقَاتِلُونَكُمْ وَلَا تَعْتَدُوا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ وَاقْتُلُوهُمْ حَيْثُ ثَقِفْتُمُوهُمْ وَأَخْرِجُوهُمْ مِنْ حَيْثُ أَخْرَجُوكُمْ وَالْفِتْنَةُ أَشَدُّ مِنَ الْقَتْلِ وَلَا تُقَاتِلُوهُمْ عِنْدَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ حَتَّىٰ يُقَاتِلُوكُمْ فِيهِ فَإِن قَاتَلُوكُمْ فَاقْتُلُوهُمْ كَذَلِكَ جَزَاءُ الْكَافِرِينَ﴾

Sizinlə vuruşanlarla siz də Allah yolunda vuruşun, lakin həddən kənara

çıxmayın. Allah həddi aşanları sevməz! Onları harada görsəniz öldürün. Sizi çıxartdıqları yerdən siz də onları çıxardın. Fitnə qətdən daha şiddətlidir. Onlar sizinlə Məscidülhəram yanında vuruşmayınca, siz də onlarla orada vuruşmayın! Əgər sizinlə vuruşsalar, siz də onlarla vuruşun (öldürün). Kafirlərin cəzası ancaq budur! (Bəqərə surəsi, ayə 190-191.)

3- Münafıqlərlə müharibə;

Qurani-Kərimdə Allah möminlərə əmr edir münafıqlər riyakarlığı və fitnəni dayandırmazlarsa, onlarla döyüşünlər.

﴿سَتَجِدُونَ ءَاخِرِينَ يُرِيدُونَ أَنْ يَأْمَنُوكُمْ وَيَأْمَنُوا قَوْمَهُمْ كُلٌّ مَا رَدُّوا إِلَى الْفِتْنَةِ أُرْكَسُوا فِيهَا فَإِن لَّمْ يَعْزَلُوكُمْ وَيُلْقُوا إِلَيْكُمْ السَّلَامَ وَيَكْفُرُوا أَيْدِيَهُمْ فَخَذُوهُمْ وَأَقْتُلُوهُمْ حَيْثُ تَقَفْتُمُوهُمْ وَأُولَئِكَم جَعَلْنَا لَكُمْ عَلَيْهِمْ سُلْطَانًا مُّبِينًا﴾

Siz elə kəslərə də rast gələcəksiniz ki, onlar həm sizdən, həm də öz camaatından arxayın olmaq istərlər. (Sizin yanınızda özlərini müsəlman kimi, qəbilələrinə qayıtdıqda isə kafir kimi aparırlar). Bunlar da hər dəfə fitnə-fəsad törətməyə sövq edildikdə başısağa ora atırlar (cani-dildən bu işə qoşularlar). Əgər onlar sizi tərək edib getməsələr, sülh təklif etməsələr və sizdən əl çəkməsələr, onda onlara harada rast gələsəniz, tutub öldürün. Biz onların əleyhinə çıxmaq üçün sizə açıq fərman verdik. (Nisa surəsi, ayə 91.)

Bu münafıqlər, müsəlmanlar və müşriklər arasındakı mənafelərini qorumaq üçün xəyanət və hiyləyə əl atmışlar və hər iki qrupla iş birliyi qurmuşlar. Bu səbəbdən fitnə və bütprəstlik meydana gəldikdə, bütün planları tərsinə çevrilir. Buna görə də, Allah, müsəlmanlara onları tapdıqları yerdə əsir götürmələrini əmr etmişdir, müqavimət göstərdikləri surətdə öldürsünlər.

4- Əhdi sındıran xainlərlə mübarizə;

Allah əhdi pozan bütprəstlərə qarşı müharibəyə icazə verir:

﴿وَإِن نَكَثُوا أَيْمَانَهُمْ مِنْ بَعْدِ عَهْدِهِمْ وَطَعَنُوا فِي دِينِكُمْ فَقَاتِلُوا أَيْمَةَ الْكُفْرِ إِنَّهُمْ لَأَيْمَانَ لَهُمْ لَعَلَّهُمْ يَنْتَهُونَ * أَلَا تَقَاتِلُونَ قَوْمًا نَكَثُوا أَيْمَانَهُمْ وَهَمُّوا بِإِخْرَاجِ الرَّسُولِ وَهُمْ بَدَءُوكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ أَتَخْشَوْنَهُمْ فَاللَّهُ أَحَقُّ أَنْ تَخْشَوْهُ إِن كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ * قَاتِلُوهُمْ يُعَذِّبُهُمُ اللَّهُ بِأَيْدِيكُمْ وَيُخْزِهِمْ وَيَنْصُرْكُمْ عَلَيْهِمْ وَيَشْفِ صُدُورَ قَوْمٍ مُؤْمِنِينَ * وَيُذْهِبْ غَيْظَ قُلُوبِهِمْ وَيَتُوبَ اللَّهُ عَلَى مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ﴾

Əgər əhd bağladıqdan sonra andlarını pozsalar və dininizi yamanlayıb təhqir etsələr, (sözlərinin üstündə durmayan) küfr başçıları ilə vuruşun. Onların həqiqətdə andları yoxdur. Bəlkə, (bu yaramaz işlərdən) əl çəkələr!

Məgər siz andlarınızı pozan, Peyğəmbəri (öz yurdundan) çıxardıb qovmaq niyyətində olan, üstəlik sizinlə döyüşə də birinci başlayan bir tayfa ilə vuruşmayacaqsınız? Məgər onlardan qorxursunuz? Əgər (həqiqi) möminlərsənizsə, bilin ki, əslində qorxmalı olduğunuz məhz Allahdır!

Onlarla vuruşun ki, Allah sizin əlinizlə onlara əzab versin, onları rüsvay

etsin, sizə onların üzərində qələbə çaldırıb möminlərin ürəklərini fərəhləndirsin. Və onların (müşriklərin əlindən əziyyət çəkən müsəlmanların) qəlblərindən qəzəbi silib aparsın. Allah istədiyi kəsin tövbəsini qəbul edər. Allah biləndir, hikmət sahibidir! (Tövbə surəsi, ayə 12-15.)

5- Zalımlarla müharibə;

İğtişəşləri dəf etmək və daxili qiyamları yatırmaq da İslamın müharibəyə icazə verdiyi yerlərdəndir. Qurani-Kərimdə bu barədə buyurulur:

﴿وَإِنْ طَائِفَتَانِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ فَاصِلِحُوا بَيْنَهُمَا فَإِنْ بَعَثَ إِحْدَاهُمَا عَلَى الْأُخْرَى فَقَاتِلُوا الَّتِي تَبْغِي حَتَّى تَفِيءَ إِلَى أَمْرِ اللَّهِ فَإِنْ فَاءَتْ فَاصِلِحُوا بَيْنَهُمَا بِالْعَدْلِ وَأَقْسِطُوا إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ﴾

Əgər möminlərdən iki dəstə bir-biri ilə vuruşsa, onları dərhal barışdırın. Əgər onlardan biri təcavüzkarlıq etsə, təcavüzkarlıq edənə Allahın əmrinə (itaətinə) qayıdana qədər vuruşun. (Təcavüzkarlıq edən Allahın əmrinə) qayıtsa, hər iki dəstənin arasını ədalətlə düzəldin və insafla hərəkət edin. Şübhəsiz ki, Allah insaflıları sevər! (Hücrət surəsi, ayə 9.)

6- Məzlumu xilas etmək üçün müharibə;

Quran, məzlumları azad etmək üçün müsəlmanlara zülmkarlarla döyüşməyi əmr edir:

﴿وَمَا لَكُمْ لِاتِّقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ وَالْوِلْدَانِ الَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا أَخْرِجْنَا مِنْ هَذِهِ الْقَرْيَةِ الظَّالِمِ أَهْلُهَا وَاجْعَلْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ وَلِيًّا وَاجْعَلْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ نَصِيرًا﴾

Sizə nə olub ki, Allah yolunda, “Ey Rəbbimiz, bizi əhalisi zalım olan bu şəhərdən (Məkkədən) kənara çıxart, bizə öz tərəfindən mühafizəçi göndər, yardımçı yolla!” deyə dua edən aciz kişilər, qadınlar və uşaqlar uğrunda vuruşmursunuz? (Nisa surəsi, ayə 75.)

Nəticə olaraq qeyd etmək istəyirik ki, şərqşünasların müsəlmanların ilk müharibələri üçün dedikləri hədəflər Quran ayələri ilə ziddiyyət təşkil edir. Qurana əsasən sərvət qazanmaq və dünya tələb etmək məqsədi ilə olunan hər cür müharibə qanunsuzdur, başqalarının istismarı zülm sayılır və qadağandır. Həmçinin cihadın İslamda müdafiə olduğu Quran dəlillərinə əsasən sübut edildi; yəni hərbi qüvvələrin və döyüş texnikalarının gücləndirilməsini İslam və müsəlmanların birliyini qorumaqla məhdudlaşdırmışdır; Quran göstəriş verir düşmənçilik etməyən kafirlər və qeyri müsəlmanlarla mehriban şəkildə yaşamaq lazımdır. Qurani-Kərimə görə müharibənin icazəli olduğu yerlərin heç biri Şərqşünasların dedikləri ilə uyğun gəlmir; əlbətdə insaflı Şərqşünaslar bu həqiqəti etiraf etdilər.

Nəticə

Filip Hitti, Villiam Montgomery Vatt, Dvayt Donaldson, Lene Pul Stanli, Temos Veker Arnold və digər bəzi şərqşünaslar cihadı Məhəmmədin (s) davamçılarını yoxsulluq və səfalətdən qurtarmaq üçün təklif etdiyi bir həll yolu

kimi qiymətləndirirlər. Riven Faesten və bir şox şərqsünaslar Peyğəmbərin (s) cihad əmrini Hicazın yeni müsəlmanlarında mövcud olan mübariz və talan ruhuna bir cavab olaraq, qəbul edirlər.

Devid Yum, Humbert, Robert. A. Yum, Robert Marriy, Vilyam Muiyə, Hamfri Peridoks və digər Şərqsünaslar İslam dinini digər dinlərin ardıcılığını əzmək üçün cihad gətirən şiddət dini hesab edirlər.

Bazurs, Robet Bin, Asma Afsaruddin, Papa Benedikt və bəzi Şərqsünaslar, Peyğəmbər (s) və müsəlmanların müharibələrin məqsədi İslam dinini yaymaq olduğuna inanırlar.

Con Deyvin Purt, M. Savari, R. F. Boodli, Rəzəvi Fizer və bəzi Şərqsünaslar, İslamı yaymaq üçün ilk İslam müharibələrinin qaçılmaz olduğuna inanırlar.

Şərqsünaslar, tarixi həqiqətlərin əksinə olaraq və tarixi sənədlər təqdim etmədən, İslamın başlanğıcındakı müharibələrin hədəflərini və müsəlmanların məqsədlərini təhlil etmişlər. Bu ifadələr heç bir şəkildə Qurani-Kərim və məsumlardan olan hədislərlə uyğun gəlmir. Şərqsünasların Peyğəmbərin müharibələrinin məqsədləri barədə dedikləri, Qurani-Kərimin ziddinədir. Qurana görə, erkən İslam müharibələrinin əsas məqsədi İslam və müsəlmanları qorumaq idi. Bəzi şərqsünasların etiraf etdiyi kimi, İslamdakı cihad müdafiə üçün bir qanundur və məsələ insan həyatının ehtiyaclarını müdafiə etməkdir. İslam dini, özünün və davamçılarının həyatı və əsir düşmüş insanların xilasını üçün hərtərəfli bir din olaraq, cihadı gündəmə gətirdi.

Ədəbiyyat siyahısı

Qurani-kərim.

Beriar, Daneşgahe Kəmberic Tarixə İslam, tərcümə: Əhməd Aram, Əmir Kəbir, Tehran, 1381 hicri-şəmsi.

Qumi, Abbas, Səfinətul-bəhar, Usvə, Qum, birinci çap, 1414 h.q.

Təmimi Amudi, Əbdulvahid, Ğurəru hikəm və durərəul-hikəm, darul-kutubil-islami, Qum, ikinci çap, 1410 h.q.

Şoqi, Əbu Xəlil, İslam dər zindane ittiham, Besət, Tehran, 1355 h.ş.

Munitgemiri Vat, Bərxurde araye musəlmanan və məsihiyan (təfahumat və sui təfahumat), tərcümə: Muhəmməd Həsən Arya, dəftər nəşr fərhənge islami, birinci çap, 1373 h.ş.

Beriar, Daneşgahe Kəmberic Tarixə İslam, tərcümə: Əhməd Aram, Əmir Kəbir, Tehran, 1381 hicri-şəmsi.

Uliverlimən, Danişnameye Quran, inteşarate ittelaat, Tehran, ikinci çap, 1393 h.ş.

Con Davenport, Ozre təqsir be pişgah Muhəmməd və Quran, tərcümə: seyyid Qulamrza, Səidi, Mərkəze hntişarate daru əl-təbliğ İslami, Qum, 1348 hicri-şəmsi.

Nikbin, Nəsrullah, İslam əz didgahe daneşməndane Ğərb, Şirkəte Simane

Fars, Dorud.

Məclisi, Muhəmməd Baqir, Biharul-ənvar, muəssisətul-vəfa, Beyrut, ikinci çap, 1983 m.

Margert Markus, Nəqşə İslam dər brabərə Ğərb, tərcümə: seyyid Qulamrza Səidi, İntişarate daru əl-təbliğə İslamiye Qum 1348 h.ş.

Xurşid, Əhməd, İslam və Ğərb, tərcümə: seyyid Ğulamrza Səidi, İntişarate daru əl-təbliğ İslami, Qum, 1347 h.ş.

Hurri Amuli, Muhəmməd ibn Həsən, Muəssiseye Alulbeyt (ə), Qum, birinci çap, 1409 h.q.

Zigrid Hunke, Fərhənge İslam dər Orupa, tərcümə: Mürtəza Rəhbani, Dəftərə nəşr fərhənge İslami, 1376 h.ş.

فصل سوم

مقالات به زبان بنگالی
